

Др Марија КРВАВАЦ*

Др Јелена БЕЛОВИЋ**

ПРАВО НА ОСНИВАЊЕ ОГРАНАКА И ПРЕДСТАВНИШТВА СТРАНИХ ПРИВРЕДНИХ ДРУШТАВА У РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ

Резиме

У раду се анализирају одредбе српских прописа о оснивању представништва и огранака страних привредних друштава на подручју Републике Србије. Указује се на различите облике пословних јединица преко којих је страним привредним друштвима доступно право на пословање у нашој земљи. У овој области још увек важе поједини прописи који су строго рестриктивни када је реч о пословању страних привредних друштава. У складу са тим анализирају се специфичности у односу на могућност обављања различитих делатности страног привредног друштва, имајући у виду њихову припадност.

Домаћа привредноправна регулатива уређује и положај лица која имају држављанство или припадност чланице Европске уније, са седиштем на подручју државе чланице, у оквиру доступности права на обављање делатности, самостално или путем оснивања предузећа и трговачких друштава у другим државама.

Кључне речи: *страно привредно друштво, представништво, огранак, статус.*

І Увод

Доступност одређене категорије права странаца и њихово признање може бити везано за посебан поступак пред надлежним органом или

* Редовни професор, Универзитет у Приштини са привременим седиштем у Косовској Митровици, Правни факултет

** Ванредни професор, Универзитет у Приштини са привременим седиштем у Косовској Митровици, Правни факултет

за одлуку надлежног органа. У посебним категоријама ова права могу уживати како физичка тако и страна правна лица. Позитивни прописи дају широке могућности за пословање страних физичких и правних лица, било да је пословање профитабилног или непрофитабилног карактера. Странцем се у класичном смислу сматра свако лице које нема домаће држављанство¹ док је страном правно лице оно које има страну државну припадност (према месту оснивања, односно стварног седишта).² Законска дефиниција страног правног лица у Републици Србији садржана је у Закону о улагањима³ где се појам страног правног лица дефинише по критеријуму седишта, уз проширивање дефиниције и на огранак страног правног лица који је регистрован у Републици Србији.

Право на пословање се у начелу признаје свим страним физичким и правним лицима и оно дејствује *erga omnes*. Обим права на пословање уређује се актом, односно уговором о оснивању, или уговором о заједничком улагању у коме се утврђује облик привредног друштва у складу са домаћим прописима, право на управљање и учествовање у органима друштва, овлашћена лица за заступање, начин распоређивања добити и др. Право на пословање је утврђено нормама унутрашњих извора, а у мањем делу инструментима међународног права. У ширем смислу речи, право на пословање се признаје странцима у већини земаља као опште право, тако да су странци у погледу услова за пословање изједначени са домаћим правним и физичким лицима. Ипак, када се ради о закључивању послова велике вредности прописи неких земаља захтевају испуњење специфичних услова који су слични и/или исти са условима за стално пословање, као што је отварање сталног представништва, одређивање овлашћеног и одговорног лица са пословним седиштем на домаћој територији, оснивање и регистравање домаће фирме преко које ће посао бити закључен итд.

Уговор о оснивању ЕЗ предвиђа слободу пословног настањивања за држављане држава чланица (чл.43. т.9) тако што: *"трговачка друштва и предузећа која су основана у складу са прописима једне државе чланице, и*

1 Закон о странцима, *Службени гласник РС*, бр. 24/2018, чл.3 ст.1 тач.1.

2 Поједини аутори употребљавају термине припадност и националност као синониме : види нпр. Михајло Јездић, *Међународно приватно право*, Научна књига, Београд, 1980, 141. Милан Пак, *Приручник за примену међународног приватног права*, Службени лист, Београд, 1974., 52. Наше међународно приватно право прихвата држављанство (припадништво) правних лица као тачку везивања у погледу способности правних лица. Ближе: Варади Гибор, Бернадет Бордаш, Кнежевић Гашо, Павић Владимир, *Међународно приватно право*, девето издање, ПФ Београд, Службени Гласник, Београд, 2007, 281.

3 Закон о улагањима, *Службени гласник*, бр. 89/2015, чл. 3 ст.5 тач.а.

која имају своје регистровано седиште, своју главну управу или главно место пословања унутар Заједнице, изједначена су у примени одредаба овог поглавља са физичким лицима држављанима државе чланице" (чл. 48.).

Домаће право прихвата становиште да је право на пословање страних лица опште право уколико она послују на домаћој територији посредно-преко домаћег заступника, а релативно резервисано ако послују на неки други начин. Закон о привредним друштвима⁴ (ЗОПД) уређује правни положај страних лица у вршењу различитих облика привредне делатности у Републици Србији. Сходно томе, страном привредном друштвом може обављати делатност у складу са својим потребама и домаћим прописима у оквиру којих може: основати представништво; домаће трговачко друштво у којем су сви страна лица или заједно са домаћим лицима; као и могућност образовања огранака.

Ово право гарантовано је и Уставом РС из 2006. године⁵ у чл. 97 у коме се наводи да Република Србија уређује и обезбеђује: „положај странаца и страних правних лица“ (тач. 5) и „друге односе од интереса за Републику Србију, у складу са Уставом“ (тач.17).

Страна привредна друштва која имају државну припадност државе чланице ЕУ могу и непосредно пружати услуге у нашој земљи.⁶ Пословна пракса указује на то да страна привредна друштва најчешће посежу за оснивањем у складу са домаћим правом или стицањем удела у постојећим домаћим трговачким друштвима, док се представништва и огранци у пракси појављују ређе.

II Страно привредно друштво

Страно привредно друштво представља правно лице које је ваљано основано по праву државе у којој има регистровано седиште изван територије наше земље. ЗОПД предвиђа да је седиште место из кога се управља друштвом, а које је као такво предвиђено оснивачким актом, статутом или

4 Закон о привредним друштвима-ЗПД, *Службени гласник РС*, бр. 36/2011, 99/2011, 83/2014-др.закон, 5/2015, 44/2018 и 95/2018.

5 Устав Републике Србије, *Службени гласник РС*, бр. 98/2006.

6 Европски привредни простор (*European Economic Area*) настао је 1. јануара 1994. године споразумом чланица Европске економске заједнице (данас ЕУ) и ЕФТА (*European Free Trade Association*-Европска асоцијација слободне трговине) ради стварања јединственог тржишта како би се испоштовале четири слободе на којима почива ЕЕЗ, односно слобода промета робе, кретања људи, пружања услуга и кретања капитала.

одлуком скупштине, односно одлуком ортака или комплементарара.⁷ Наиме, од значаја је где страно привредно друштво има регистровано седиште ако га право државе у којој је седиште сматра ваљано основаним. У домаћој доктрини преовлађује становиште да у случају када се неком законском одредбом регулишу права странаца, или права страних правних лица а не одређује појам странца, припадност правног лица треба одредити према критеријумима усвојеним у домаћој кодификацији међународног приватног права. У складу са тим, Закон о решавању сукоба закона са прописима других земаља (ЗРСЗ)⁸ прописује начин на који се одређује припадност правног лица и упућује на примену права земље по чијим је законима то правно лице основано. Ипак, уколико оно има стварно седиште у другој држави, а не у оној у којој је основано, и по праву те друге државе има њену припадност, сматраће се правним лицем те државе, што упућује на примену места оснивања у комбинацији са правом места стварног седишта.⁹ Поједини двострани уговори који садрже одредбе о признању правних лица друге државе уговорнице такође предвиђају кумулативне критеријуме места оснивања и седишта правног лица.¹⁰ Меродавно право на које упућује колизионо решење везано за критеријум седишта привредног друштва (*lex societatis*) уређује питање његовог правног положаја, од тренутка оснивања до престанка; страначке и процесне способности; облик и организацију друштва; положај, права и одговорности чланова и органа друштва; овлашћење за заступање друштва; начин престанка друштва. Државе које примењују теорију стварног седишта полазе од права државе у којој друштво има главну управу или стварно место пословања, тако да би регистровано и стварно седиште требало да буду у истој држави.¹¹ Регистровано, односно статутарно седиште привредног друштва, односно седиште које се наводи у осни-

7 ЗПД, чл.19 ст. 1.

8 Закон о решавању сукоба закона са прописима других земаља у одређеним односима-ЗРСЗ, „Службени лист СФРЈ“, бр.43/1982, 72/82, „Службени лист СРЈ“, бр.46/96, „Сл.гласник РС“, бр.46/2006-др.законои.

9 ЗРСЗ, чл.17.

10 Уговор о трговини и пловидби ФНРЈ и Швајцарске, чл.10; Уговор о трговини и пловидби Краљевине Југославије и Холандије,чл.4, итд.

11 Већина правних система уопште не помиње припадност правног лица већ директно користи седиште или место оснивања као тачке везивања за одређивање меродавног права за статус правног лица. Теорија седишта се примењује у Белгији, Француској, Немачкој, Грчкој, Шпанији, Португалији, Латвији, Пољској, Норвешкој, Естонији, Аустрији, Словенији, Румунији, док се теорија места оснивања примењује у Уједињеном Краљевству (термин *seat* је уведен тек имплементацијом Бриселске конвенције о надлежности и извршењу судских одлука 1982. год.), Холандији, Ирској, Швајцарској и са извесним изменама у Данској, Шведској и Финској.

вачком акту и статуту најчешће се поклапа са стварним седиштем, али се не морају нужно налазити у истом месту, осим ако није тако прописано правом државе регистрације. Стварно седиште се може променити, односно изместити у другу земљу на начин предвиђен изјавом о оснивању друштва или уговором, односно статутом, без последица по статус друштва. То значи да се оснивачким актом друштва може одредити орган који треба да донесе одлуку о промени односно измештању седишта.

Нацрт Закона о међународном приватном праву¹² проширује појам припадности правног лица и на организације без својства правног лица, при чему се мисли на огранак и представништво страног лица што је у складу са савременим тенденцијама у развоју европског међународног приватног права.¹³ Колизивно решење је модерно и руководи се начелом правне сигурности, обзиром да као критеријум узима државу у којој је лице уписано у јавни регистар.

Европско друштво које се оснива на територији Републике Србије стиче својство правног лица регистрацијом у регистар привредних субјеката у складу са Законом о регистрацији.¹⁴ Уколико се седиште европског друштва преноси у нашу земљу регистрација се такође врши у складу са Законом о регистрацији, с тим што је за ову регистрацију неопходна и потврда надлежног органа државе чланице у којој је друштво регистровано о испуњености услова за пренос седишта у складу са правом те земље.¹⁵ Европски суд правде у више пресуда полази од теорије оснивања која омогућава привредним друштвима остварење слободе пословног настањивања и обављања привредне делатности на територији целе ЕУ.¹⁶

12 Коначна верзија Нацрта Закона о међународном приватном праву-Нацрт. доступно на адреси: <https://www.mpravde.gov.rs/obavestenje/6274/konacna-verzija-nacrta-zakona-o-medjunarodnom-privatnom-pravu-.php>, 1.08.2018.

13 Чл. 10 Нацрта гласи: „Правно лице и организација без својства правног лица имају припадност државе у чији су јавни регистар уписани; Ако правно лице још није уписано или се не уписује у јавни регистар, сматра се да има припадност државе према чијем је праву основано; Ако организација без својства правног лица још није уписана или се не уписује у јавни регистар, сматра се да има припадност државе према чијем је праву организована.“

14 Закон о поступку регистрације у Агенцији за привредне регистре РС, *Службени гласник РС*, бр.99/2011 и 83/2014.

15 ЗПД, чл. 577.

16 У пресуди *Centros Ltd v. Erhvers-og Selskabsstyrelsen* Европски суд правде је заузео становиште да је: "противно члановима 52. и 58. Уговора о ЕЗ поступање државе чланице која одбија да региструје огранак друштва основаног у складу са правом државе чланице у којој има седиште, али у којој не обавља пословну делатност, када је огранак требао да омогући друштву да цело своје пословање обавља у држави чланице у којој оснива огранак без оснивања друштва у тој

Слобода пословног настана обухвата право предузимања и обављања самосталне делатности, као и право оснивања и управљања предузећима, посебно привредним друштвима на подручју ЕУ.¹⁷ Секундарно пословно седиште подразумева да трговачко друштво основано у једној држави чланици шири своје пословање у другим државама чланицама оснивањем филијала, представништва и заступништва.

За положај страних привредних друштава која послују на подручју Републике Србије значајна је и одредба Закона о спољнотрговинском пословању (ЗОСП)¹⁸ која предвиђа да се домаћим лицима имају сматрати правна лица, огранак домаћег и страног правног лица као и предузетник који имају седиште, односно који су регистровани у нашој земљи, док се сва друга имају сматрати страним лицима.

Павна теорија и пракса указују на вишеструки, пре свега фискални и пословни значај седишта: за испуњење фискалних обавеза; за одређивање месне надлежности регистра; за одређивање месне надлежности суд-

држави чланици. Ово тумачење не спречава тела те државе чланице да предузимају све одговарајуће мере за спречавање или кажњавање превара, по потреби, у сарадњи са државом оснивања." (С-2012/97 од 9 марта 1999.); У пресуди поводом спора између друштва *Überseering BV* које је основано према холандском праву и уписано у трговачки регистар Амстердама и Хаарлема и друштва *Nordic Construction Company Baumanagement GmbH (NCC)* са седиштем у Немачкој о отклањању недостатака приликом извођења грађевинских радова у Немачкој за шта је *Überseering* ангажовао *NCC*, суд је стао на становиште да је супротно члановима 43. и 48. Уговора о ЕЗ да се друштву, које је основано према праву државе чланице у којој има статутарно седиште и за које се претпоставља према праву друге државе чланице да је своје стварно седиште управљања преселило тамо, у тој држави одузима правна способност а тиме и страначка способност пред њеним националним судовима ради остваривања права из уговора које је друштво закључило са друштвом које је основано у тој држави чланици. Уколико је друштво основано према праву државе у којој има и своје статутарно седиште. у другој држави остварује слободу пословног седишта, друга држава је у складу са члановима 43. и 48. Уговора о ЕЗ обавезна да призна правну способност, а тиме и страначку способност коју то друштво поседује према праву државе у којој је основано." (С-2008/00 од 5. новембра 2002.) Vidi, Holst –Jessel Christa, Hrvoje Sikirić, Vilim Bouček, Davor Babić, *Zbirka doluka suda Evropske Unije, Narodne novine, Zagreb, 2014, 110, 222*. Ближе: Jurić Dionis, „Evropsko pravo društava“, *Pravo i porezi, Zagreb, vol. 12, br.5/2003, 74*. Дакле, Европски суд је становишта да ако је трговачко друштво правољано основано по праву једне земље чланице, друга држава чланица у којој то друштво обавља привредну делатност и има своје стварно седиште не може променом својих правних прописа утицати на статус трговачког друштва.

- 17 Под појмом трговачких друштава се подразумевају она која су основана по правилима грађанског или трговачког права, укључујући и задруге као и остала правна лица уређена јавним и приватним правом, осим оних које обављају непрофитне делатности, чл. 49-54 УФЕУ.
- 18 Закон о спољнотрговинском пословању РС, *Службени гласник РС, бр.36/2009, 36/2011-др. закон, 88/2011 и 89/2015-др. закон, чл.3.*

ских и управних органа, у парничном, ванпарничном, извршном и управном поступку у коме учествује привредно друштво; за одређивање месне надлежности органа за вршење надзора над законитошћу рада привредног друштва; за одређивање места склапања уговора уколико стране нису навеле то место; за одређивање меродавног права које ће се применити на уговор према правилима међународног приватног права (*lex societatis*); за одређивање надлежности у стечајном поступку; за одређивање места испуњења обавезе, ако то није одређено у уговору и слично.¹⁹

Поменути Нацрт Закона о међународном приватном праву у складу је са савременим европским тредовима, па решење проблема у ситуацијама када је стварно седиште правног лица, или организације без својства правног лица другачије од државе у којој је то правно лице уписано у јавни регистар, решава тако што се сматра да правно лице има припадност оне државе у којој је уписано у јавни регистар, односно уколико то лице није уписано, или се не уписује у јавни регистар, по праву државе према чијем праву је оно организовано. Држава којој то правно лице припада, у оквиру свог правног система даје одговоре на следећа питања, односно уређује: а) правну природу, правну и пословну способност правног лица, односно организације без својства правног лица; б) оснивање, правну форму и престанак; в) име и фирму; г) организациону структуру; д) овлашћење органа за заступање правног лица, односно организације без својства правног лица; њ) стицање и престанак чланства и остваривање права и обавеза по основу чланства; е) одговорност правног лица, односно организације без својства правног лица, њених чланова и чланова њених органа за обавезе правног лица односно организације без својства правног лица; ж) одговорност за повреду обавеза предвиђених статутом или правом које уређује статус правног лица односно организације без својства правног лица; з) страначку и парничну способност.²⁰ По први пут српско међународно приватно право предвиђа и обим примене меродавног права када су у питању правна лица.

III Огранак страног привредног друштва

Привредна друштва основана у једној држави могу пословати на територији друге државе непосредно и самостално, као тзв. примарно пословно настањивање, и кроз облике секундарног пословног настањи-

19 Мирко Васиљевић, *Коментар Закона о привредним друштвима*, Службени Гласник, Београд, 2006, стр. 97-98.

20 Нацрт, чл. 65.

вања односно преко друштва-кћери (филијале) или преко представништва, заступништва и огранака на тлу друге државе. У праву ЕУ право на обављање привредне делатности самостално или путем оснивања друштва и предузећа у другим државама представља једно од основних права гарантованих оснивачким уговором.

У регулисању различитих облика пословних јединица у нашем праву огранак страног привредног друштва представља издвојени организациони део привредног друштва, преко кога оно обавља делатност у нашој земљи у складу са законом.²¹ Из законских одредби јасно произилази да огранак није правно лице већ чини део трговачког друштва оснивача и у правном промету иступа у име и за рачун привредног друштва. То значи да огранак не улази у правни промет као субјекат, тако да у правном промету иступа под пословним именом друштва, уз навођење да је реч о огранку. Као пословна јединица, огранак се оснива за трајно обављање делатности оснивача изван његовог седишта у складу са Законом о регистрацији. У правном промету склапа правне послове и предузима радње, у односу на које права и обавезе стиче његов оснивач. Сходно томе, добит коју огранак остварује припада привредном друштву-оснивачу.

Огранак се оснива одлуком надлежног органа страног привредног друштва и уписује се у домаћи привредни регистар. Привредно друштво има потпуну аутономију у доношењу одлуке о томе хоће ли образовати огранак одлуком скупштине, односно одлуком ортака или комплементара уколико оснивачким актом или статутом није другачије одређено.²² У теорији се истиче да се огранак оснива када друштво има намеру да трајно обавља привредну делатност изван земље свог седишта са намером пословања и у будућности, односно на неодређено време.²³ Одлука о образовању мора изричито да садржи назив и адресу огранка; његову платежну способност; пословно име, назив, правну форму и седиште; податак о регистрованом капиталу; адресу и др.²⁴ У складу са тим огранак мора да поседује финансијска средства, као и пословне просторије и опрему, да има запослене за обављање привредне делатности као и лица која ће га заступати. Привредно друштво које основало огранак у Републици Србији не

21 ЗПД, чл.567.

22 ЗПД, чл.568.

23 Ближе, Sorensen Karsten Engsig, "Branches of Companies in the EU: Balancing the Eleventh Company Law Directive, National Company Law and the Right of Establishment", *Nordic & European Company Law Working Paper*, No. 10-37, 2013.,10.доступно на адреси: <http://ssrn.com/abstract=2264091>, 12. 03. 2019, 9-10.

24 ЗПД, чл.573.

мора све своје послове да обавља преко огранка, већ то може чинити и непосредно. Послови које страном привредно друштво закључи преко огранка у нашој земљи имају елемент иностраности па се поставља питање сукоба закона и сукоба јурисдикција у случају евентуалног спора. ЗОРСЗ предвиђа да се у правним пословима са елементом иностраности може уговорити надлежност страног суда као *forum prorogatum*, или надлежност арбитраже. Осим тога, постојање огранка, представништва или заступништва страног правног лица на територији наше земље представља критеријум за установљење посебне надлежности (форум филијале) домаћег суда у појединим споровима (као што је случај са облигационоправним споровима покренутим против тог лица), под условом да је обавеза настала у нашој земљи или да треба да се изврши код нас).²⁵

За успостављање форума филијале ирелевантно је да ли је филијала посебан правни субјект. Да ли је обавеза настала и где, утврђује се према *lex causae*, док се место извршења обавезе утврђује према *lex fori*.²⁶ Пред форумом филијале могуће је водити све спорове који су настали у вези са вршењем делатности представништва, без обзира да ли су оне уговорне, или, пак, вануговорне природе. За заснивање овог форума довољно је да је представништво правног лица са седиштем у иностранству посредовало у закључењу одређеног правног посла.²⁷

Приликом регистрације назива и адресе огранка страног привредног друштва региструје се лично, односно пословно име заступника огранка и обим његових овлашћења и финансијски извештаји оснивача, ако су састављени и подвргнути ревизији и обелодањени на основу права државе по којем оснивач има ту обавезу.²⁸ Пријаву за упис образовања огранка подносе заступници по закону страног привредног друштва оснивача, домаћој Агенцији за привредне регистре. Овлашћена лица у

25 ЗРСЗ, чл.55. Из домаће судске праксе: Решење Окружног суда у Београду, ГЖ I. 684/97 од 1.септембра 1997. (Судска пракса бр. 6, Београд, јун 1998, 49.) којим је суд стао на становиште да није надлежан за радни спор против страног правног лица које нема представништво, стално заступништво односно орган коме је поверено да врши његове послове на територији тадашње Југославије. У образложењу суд се, између осталог, позива и на чл.55 ЗОРСЗ тако што у споровима против страног правног лица које има седиште у иностранству, у погледу обавеза које су засноване у нашој земљи или се овде морају испунити, тужба се може поднети домаћем суду на чијем подручју се налази његово стално заступништво или седиште органа коме је поверено да врши његове послове. За страначку способност страног правног лица меродавно је право припадности правног лица, која се одређује по праву државе по ком је оно основано.

26 Александар Јакшић, *Међународно грађанско процесно право*, УБПФ, Београд, 2016, 205.

27 А. Јакшић, 205.

28 ЗПД, чл. 573.

огранку која имају овлашћење заступања привредног друштва оснивача предузимају правне послове по налозима оснивача, с тим што је овлашћења у обављању делатности огранка могуће проширити, одлуком оснивача. До престанка огранка долази на темељу одлуке оснивача, или ако оснивач престане да постоји, односно ако буде избрисан из Регистра привредних друштава, осим у случају статусне промене када постоји одлука правног следбеника оснивача о наставку рада огранка.²⁹

На оснивање и регистрацију огранка страног привредног друштва примењују се на одговарајући начин одредбе општег дела ЗОПД о оснивању огранака домаћих привредних друштава, с тим што су предвиђене одређене специфичности. Ближи услови дефинисани су подзаконским актима.³⁰ Поред тога, Закон о порезу на добит правних лица Републике Србије³¹ предвиђа да нерезидент подлеже опорезивању добити коју оствари пословањем преко сталне пословне јединице која се налази на нашој територији на начин прописан законом, уколико међународним уговором о избегавању двоструког опорезивања није другачије уређено³². То значи да се у пореском смислу, огранак третира као резидент, односно као домаће лице. Притом, нерезидент обвезник је правно лице које је основано и има место сталне управе ван територије наше земље. Сходно овом пропису стална пословна јединица подразумева свако стално место пословања преко којег нерезидентни обвезник обавља делатност а нарочито: огранак, погон, представништво.³³

Огранак страног привредног друштва има претежну делатност, а може обављати све друге делатности које нису законом забрањене, независно од тога да ли су одређене одлуком о образовању огранка. Ради оба-

29 ЗПД, чл. 572.

30 Правилник о садржини Регистра привредних субјеката и документацији потребној за регистрацију, *Службени гласник РС*, бр. 42/2016, чл. 19. Одредба прописује да се уз пријаву за регистрацију огранка страног привредног друштва прилаже: 1) одлука о образовању огранка; 2) извод из регистра у коме је страно привредно друштво регистровано, са преводом на српски језик овлашћеног судског тумача; 3) доказ о бројевима рачуна преко којих страно привредно друштво послује; 4) изјава овлашћеног лица страног привредног друштва о преузимању одговорности друштва за све обавезе које настану у вези са пословањем огранка оверена од надлежног органа овере, са преводом овереним на српски језик овлашћеног судског тумача.

31 Закон о порезу на добит правних лица- ЗПДПЛ, *Службени гласник РС*, бр.25/2001, 80/2002-др.закон, 43/2003, 84/2004, 18/2010, 101/2011, 119/2012, 47/2013, 108/2013, 68/2014-др.закон, 142/2014, 91/2015-аутентично тумачење, 112/2015, 113/2017, 95/2018.

32 Подаци о билатералним уговорима о избегавању двоструког опорезивања доступно на адреси: <http://www.mfin.gov.rs/pages/issue.php?id=7063>, 31. 03. 2019.

33 ЗПДЛ, чл.4.

вљања делатности огранак, као и представништво страног правног лица, може се на домаћем тржишту јавити као послодавац који запошљава и страна физичка лица.³⁴ Огранак подноси захтев организацији надлежној за послове запошљавања у поступку издавања дозволе за рад за кретање у оквиру привредног друштва регистрованог у иностранству, односно зависног друштва које је регистровано у Републици Србији, у циљу привременог упућивања, односно премештаја запосленог на рад у тај органак, односно зависно друштво, под условом да је лице код страног послодавца запослено најмање годину дана на пословима руководиоца, менаџера или специјалисте за поједине области и да ће у Републици Србији обављати исте послове.³⁵ Један од услова за издавање дозволе јесте да странац има одобрење за привремени боравак.³⁶

У одређеним случајевима прописаним посебним законима постоји обавеза страног правног лица, које пружа услуге или обавља делатност у више објеката на територији Републике Србије, да за сваки објекат оснује посебан огранак.³⁷

IV Представништво страног привредног друштва

Право страних лица да отварају представништва је релативно резервисано. Ово право уређено је Законом о привредним друштвима, Законом о спољнотрговинском пословању као и Законом о поступку регистрације у Агенцији за привредне регистре. Представништва и заступништва представљају мање „интензиван“ организациони модел присуства страног правног лица на домаћем тржишту. Као и огранак, и представништва представљају издвојени организациони део страног правног лица, која могу обављати само претходне и припремне радње у циљу закључења правних послова тог лица. Представништво не може, као што је то случај са огранком, обављати одређену привредну делатност. Оно може да обавља претходне и припремне радње у циљу закључења правног посла свог оснивача. У нашем АПР-у представништва се углавном региструју само за једну делатност: услужне активности подр-

34 Закон о запошљавању странаца- ЗЗС, *Службени гласник РС*“, бр.128/2014, 113/2017 и 50/2018.

35 ЗЗС, чл. 21.

36 ЗС, *Службени гласник РС*, бр.24/2018, почео је да се примењује од 3. октобра 2018. године. Овај Закон дефинише и нове основе за давање дозволе привременог боравка, које ранији Закон о странцима из 2008. године није познавао. Вид. чл.40 ЗС.

37 Закон о туризму, *Службени гласник РС*, бр. 36/2009, 88/2010, 99/2011 – др. закон, 93/2012 и 84/2015. Ова обавеза предвиђа се уколико страно правно лице обавља угоститељску, наутичку и делатност пружања услуга изнајмљивања путничких возила са или без возача.

шке пословања. Те радње најчешће се односе на истраживање тржишта. Додатно, до скоро је на снази било ограничење да представништва страних правних лица не могу закључивати уговоре у спољнотрговинском пословању, међутим то ограничење више не постоји у новијој верзији Закона о спољнотрговинском пословању.³⁸

Представништва страних правних лица се обавезно региструју у Регистру приврених субјеката. Приликом регистрације потребно је доставити: 1) одлуку надлежног органа страног привредног друштва о оснивању (ова одлука садржи: назив и седиште регистра у ком је оснивач представништва регистрован; назив, правну форму и седиште оснивача представништва; матични, односно регистарски број оснивача представништва; лично име, односно пословно име заступника оснивача представништва; адресу представништва; лично име, односно пословно име заступника представништва); 2) промене ових података и престанак представништва.

Представништво нема својство правног лица, за обавезе према трећим лицима настале у његовом пословању одговара страном правно лице. Представништво послује преко нерезидентног рачуна свог оснивача, односно страног правног лица, и у томе је основна разлика у односу на огранак који послује преко резидентног рачуна, обзиром да се у пореском смислу третира као домаће лице.

V Закључак

Одлука о интернационализацији пословања страних привредних друштава подразумева постојање економских и пословних предуслова на тржишту у коме се проширује пословање. Ради смањења ризика овакве одлуке, страна привредна друштва се махом одлучују на посебне организационе облике присуства на страном тржишту, у форми оснивања огранака или представништва. Овај облик посредног учешћа на тржишту свакако носи мањи ризик од непосредног учешћа на страном тржишту, и веома често он представља предфазу непосредног учешћа која се спроводи у циљу испитивања иностраног тржишта. То значи да она углавном долазе као предходница страних привредних друштава-оснивача огранака и представништва.

Према подацима АПР-а само у 2017. години у нашој земљи регистровано је 42 представништва страних привредних друштава и 72

38 За упоредни приказ ближе у: Т. Варади, Б. Бордаш, Г. Кнежевић, В. Павић, *Међународно приватно право*, бр. 73.

огранка страних привредних друштава. Оснивачи представништава страних правних лица махом су привредна друштва из САД-а, Швајцарске, Немачке, Аустрије, Француске и других земаља.³⁹ У функцији ширења делатности матичне фирме страни привредни субјекти послују на територији Србије најчешће у области трговине на велико, консултантских активности у вези са пословањем и управљањем, у пословима изградње стамбених и нестамбених зграда итд.

Marija KRVAVAC, Ph.D.

Professor at the University in Priština-Kosovska Mitrovica, Faculty of Law

Jelena BELOVIĆ, Ph.D.

Professor at the University in Priština-Kosovska Mitrovica, Faculty of Law

RIGHT TO ESTABLISH BRANCHES OF NON-RESIDENT COMPANIES IN THE REPUBLIC OF SERBIA

Abstract

The paper analyzes the provisions of Serbian regulations on the establishment of branch offices and branches of foreign companies in the Republic of Serbia. It refers to different forms of business units through which foreign companies are entitled to business in our country. In this area of law, certain regulations are strictly restrictive when it comes to the operation of foreign companies in our country. Accordingly, specificities are analyzed regarding the possibility of performing various activities of a foreign company, bearing in mind their legal personality.

Foreign legal persons with a personality or membership of a member state of the European Union, with headquarters in the territory of a Member State, have the right to engage in business independently or through the establishment of companies in other countries.

Key words: *foreign company, branches of the foreign companies, seat, the place of registration, status.*

39 Доступно на адреси: <https://www.ekapija.com/news/2021132/u-2017-registrovano-43446-novih-privrednih-subjekata-osnovana-i-72-ogranka-stranah>, 30. 03. 2019.